

Αυτοεπιμελητικές ετεροεπιμέλειες: «Μην αγχώνεσαι» κ.ά.

Μαριάνθη Μακρή-Τσιλιπάκου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
mmakrits@enl.auth.gr

Abstract

Other-attentiveness occurs when a recipient of trouble-telling chooses to disengage by introducing a topic shift which, however, pays attention to the teller, according to Jefferson's (1984) initial formulation. The present study utilizes Conversation Analysis and Membership Categorization Analysis combined with Face to investigate a group of utterances (schematically represented by "Don't stress yourself out") which, at first sight, seem to be offered other-attentively. Analysis of their lexical/syntactic composition, and preference and alignment status within a number of sequences (accusation, advice, offer), and across a variety of authentic situations, exposes a controversial self-attentive function.

Keywords: preference, dis(alignment), formulation, intersubjectivity, self-attentiveness

1 Η αφορμή

Αφορμή να ασχοληθώ με τη συγκεκριμένη φράση, και άλλες παρόμοιες που κυκλοφορούν ευρέως τα τελευταία χρόνια, στάθηκε ένα περιστατικό κατά την πανεπιστημιακή μου θητεία. Έχω μόλις τελειώσει το μάθημα και προσπαθώ να μαζέψω εγκαίρως όλα τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποίησα καθώς και τα υπάρχοντά μου, πριν εισέλθει στην αίθουσα η επόμενη διδάσκουσα. Οι περισσότερες φοιτήτριες έχουν αποχωρήσει. Μία από τις ελάχιστες που καθυστερούν με παρατηρεί και κάποια στιγμή μου απευθύνει τον λόγο: «Μην αγχώνεστε». Την κοιτάζω έκπληκτη, καθώς το αναμενόμενο σε μια τέτοια περίπτωση θα ήταν η προσφορά βοήθειας –την οποία συχνά εισέπραττα, άλλωστε– και όχι η υπόδειξη/συμβουλή. Έκτοτε, έχω συλλέξει παρόμοια περιστατικά με τις φράσεις «Μην αγχώνεσαι», «Μη στενοχωριέσαι», «Ηρέμησε», «Χαλάρωσε», «Μην ανησυχείς», τα οποία με προβλημάτισαν ανάλογα. Με αυτόν τον προβληματισμό θα ασχοληθώ στη συνέχεια.

2 Πραγματολογική, γραμματική & λεξική σύσταση

Θα αρχίσω από τη μορφή και σύνθεση των φράσεων, καταλήγοντας στη θέση τους στην αλληλουχική οργάνωση του προφορικού λόγου, εντός του εθνομεθοδολογικού πλαισίου της *Ανάλυσης της Συνομιλίας* (Sacks, Schegloff, και Jefferson 1974) και της *Ανάλυσης Συμμετοχικής Κατηγοριοποίησης* (Μακρή-Τσιλιπάκου 2014, Sacks 1992), σε συνδυασμό με τη *Θεωρία του Προσώπου* (Brown και Levinson 1987).

2.1 Η γλωσσική πράξη

Το είδος των φράσεων αυτών επιτελεί κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις, καθώς η ομιλήτρια επιχειρεί να κατευθύνει την παραλήπτρια προς μία επιθυμητή συμπεριφορά/δράση. Κατευθυντικές θεωρούνται οι πράξεις της προσταγής, διαταγής, παράκλησης, συμβουλής, ικεσίας, πρόσκλησης, υπόδειξης κτλ. (Searle 1976). Οι συγκεκριμένες φράσεις, «Μην αγχώνεσαι» κ.ά., θα μπορούσαν να υπαχθούν (ανάλογα με το περιεχόμενο) σε οποιαδήποτε από αυτές τις κατηγορίες.

2.2 Η έγκλιση

Στη νεοελληνική, οι κατευθυντικές πράξεις εκφράζονται με προστακτική πρόταση ή πρόταση επιθυμίας, και εκφέρονται πρωτοτυπικά με προστακτική στην καταφατική τους εκδοχή και με υποτακτική στην αποφατική.¹

Κατά τον Τζάρτζανο, η προστακτική είναι «εν γένει η έγκλιση της δεδηλωμένης απαιτήσεως, ήτοι εκφράζει κυρίως προσταγή ή απαγόρευση» (1946: 295). Επιπλέον, και ανάλογα με τα συμφραζόμενα, δηλώνει: προτροπή ή αποτροπή· παραίνεση, συμβουλή· παράκληση ή δέηση· ευχή ή κατάρα· συγκατάθεση ή παραχώρηση· αδιαφορία· αποδοκιμασία ή κατάκριση. Η προστακτική επιφέρει υποχρέωση (von Fintel και Iatridou 2017: 289).

Η υποτακτική, πάλι, είναι η έγκλιση «του επιθυμητού και του προσδοκωμένου», με την οποία η ομιλήτρια «εκφράζει εν γένει κάτι που επιθυμεί ή θέλει να γίνει ή κάτι που προσδοκά ή περιμένει να γίνει» (Τζάρτζανος 1946: 299-300). Στην αποφατική της εκδοχή, η υποτακτική εκφράζει προσταγή ή απαγόρευση, και συχνά εκφέρεται χωρίς το μόριο να, π.χ. «(να) μην πας».

2.3 Η λεξική μονάδα

Αν υποθέσουμε ότι τα Μέλη² της νεοελληνικής κοινότητας έχουν στη διάθεσή τους την ομοταξία «έλλειψη ψυχικής ηρεμίας» –κατά την ταξινόμηση του Βοστταντζόγλου ([1962]1998)–, στην οποία συναθροίζονται διάφοροι όροι ή κατηγορίες με τα ανάλογα προσδεμένα κατηγορήματα, τότε η ομιλήτρια έχει τη δυνατότητα να κατηγοριοποιήσει, επιλέγοντας μια (ή και περισσότερες) από αυτές, σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες και τα αξιώματα.³ Η επιλογή ενός συγκεκριμένου όρου καταγράφει διαβαθμισμένη έκταση της έλλειψης (π.χ. ανησυχία<στενοχώρια<άγχος), συναρθρώνεται με σχετικά κατηγορήματα και ενεργοποιεί και ανάλογες συνδηλώσεις, όπως θα δούμε στη συνέχεια (βλ. 4.4).

¹ Επιφυλάξεις για την έγκλιση της υποτακτικής (Τσαγγαλίδης 2000).

² Το Μέλος αναφέρεται στο πρόσωπο, ενώ το μέλος στην κατηγορία (Sacks 1992).

³ Ο μηχανισμός συμμετοχικής κατηγοριοποίησης (*Membership Categorization Device*, Sacks 1992) ορίζεται ως μία συλλογή ή τάξη που υπάγεται σε μία ομοταξία κατηγοριών και που περιέχει τουλάχιστον μία κατηγορία, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί σε μία ομάδα προσώπων με ένα τουλάχιστον Μέλος, έτσι ώστε τα δύο να συζευχθούν μέσω των εφαρμοστικών κανόνων της οικονομίας και της συνέπειας και βάσει των αξιωμάτων της θέασης και ακρόασης. Οι κατηγορίες συνταιριάζονται από τα Μέλη με σχετικές δραστηριότητες, οι οποίες προσδένονται στις συγκεκριμένες κατηγορίες με τις οποίες και συν-επιλέγονται (βλ. Μακρή-Τσιλιπάκου 2014).

3 Συνομιλιακές δομές

Η μορφή και η σύνθεση, ωστόσο, είναι αναγκαίο να εξετάζονται σε σχέση και με τη θέση της συνεισφοράς στην οικεία αλληλουχία, καθώς οι δύο αυτές όψεις διασυνδέονται (Schegloff 2007).

3.1 Προτίμηση, ευθυγράμμιση και συμπαράταξη

Κατά την *Ανάλυση της Συνομιλίας*, η αλληλουχική οργάνωση ρυθμίζεται από την αρχή της *προτίμησης*, η οποία ιεραρχεί τα δεύτερα ημίσεα των γειτνιαστικών ζευγών ως προτιμώμενα ή μη-προτιμώμενα, π.χ. παράκληση-παροχή/απόρριψη. Τα πρώτα εκφέρονται αμέσως (ίσως και με επικάλυψη της προηγούμενης συνεισφοράς), χωρίς καθυστέρηση ή άλλο σημάδεμα (όπως προμετωπίδες, εξηγήσεις, παύσεις κτλ.), σε αντίθεση με τα δεύτερα που συνοδεύονται από τέτοιου είδους απαμβλυντικά. Ακόμη, τα προτιμώμενα ημίσεα θεωρούνται υποστηρικτικά σε αντίθεση με τα μη προτιμώμενα που θεωρούνται ανταγωνιστικά.

Η έννοια της προτίμησης ως *συμπαράταξης* $\neq$ *αντιπαλότητας*, εσχάτως, αντιδιαστέλλεται από τη διάσταση της *ευθυγράμμισης* $\neq$ *μη-ευθυγράμμισης* ή *στοίχισης* $\neq$ *αποστοίχισης*. Η στοίχιση σημαίνει συνεργασία στο δομικό επίπεδο, ενώ η συμπαράταξη στο συναισθηματικό (Steensig 2013).

3.2 Ετεροεπιμέλεια

Οι έννοιες της *αυτοεπιμέλειας* και *ετεροεπιμέλειας* εισάγονται από την Jefferson (1984) ως στοιχείο της ανάλυσης της αλληλουχίας αφήγησης δεινών. Η ετεροεπιμελητική συνεισφορά λειτουργεί ως κίνηση εξόδου από τη συγκεκριμένη αλληλουχία, μέσω οριοθετημένης εισαγωγής νέου θέματος από την παραλήπτρια της αφήγησης, το οποίο, όμως, εμπλέκει την αφηγήτρια, διατηρώντας έτσι τη διαδραστική συνεκτικότητα (Jefferson 2015: 199), σε ένα περιβάλλον ιδιαίτερα περιοριστικό ως προς την εισαγωγή νέου θέματος.

Η έξοδος συνήθως επιχειρείται με μετάβαση σε συμβατικά ζητήματα όπως «Τι άλλα νέα;» «Πότε θα βγούμε;» κτλ. Αυτού του είδους η συνεισφορά εξυπηρετεί το προσωπικό συμφέρον της παραλήπτριας της αφήγησης δεινών (είναι δηλαδή, κατ' ουσίαν, αυτοεπιμελητική ή ιδιοτελής/ιδιοφελής), μέσω, όμως, της φροντίδας των συμφερόντων της αφηγήτριας (είναι δηλαδή, κατά βάση, ετεροεπιμελητική, όπως παρατηρούν οι Drew, Heritage, Lerner, και Pomerantz που επιμελούνται τον μεταθανάτιο τόμο της Jefferson (2015: 195)). Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια αλληλεπικουρη δράση η οποία προκαλεί την επανεκκίνηση της συνομιλίας. Μένει να δούμε κατά πόσο αυτό ισχύει στην περίπτωσή μας.

4 Ανάλυση δεδομένων

Τα δεδομένα της έρευνας έχουν συλλεχθεί από ποικίλες πηγές καθημερινής επικοινωνίας: συνομιλίες μεταξύ γνωστών και αγνώστων, τηλεοπτικά προγράμματα προφορικού λόγου,

ριάλιτι σόου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κτλ., καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα ομιλητριών/ομιλητών και περιστάσεων.

4.1 Αιτίαση

Στο πρώτο απόσπασμα,⁴ τα υποψήφια μοντέλα (Ελ)ντα και (Εβ)ελίνα συγκρούονται, ενώ συζητούν με τις συνυποψήφιές τους τα σχόλια της κριτικής επιτροπής του ριάλιτι σόου.

[1] Greece's Next Top Model (STAR TV, 10.12.2018)

1		Ελ	((νόημα ερώτησης με το κεφάλι και τα χέρια))
2	→	Εβ	((κίνηση απορίας με το κεφάλι)) Τι; Μη θυμώ:νεις;
3		Ελ	Δε θυμώ(η)νω. Απλά γελάς η και μιλά:με τώρα.
4			(0.1)
5		Εβ	((έκπληκτη)) Τι:;
6			(.)
7		Ελ	Τι γελάς;
8		Εβ	((κοιτάζει την Έλντα με απορία))
9		Ελ	Μιλάω και με κοιτάς και γελάς.
10			(0.2)
11		Ελ	Σου μιλάω. Δεν κάνω κάτι κακό.
12	→	Εβ	Δεν είπα κάτι. Ηρέ[μησε].
13		Ελ	[(Ναι ξες)-↑έχω ηρεμή:σει. Απλά επειδή γέλασες ενώ με κοι:ταξες γι' αυτό σου είπα-γιατί δε: τς-τι λέω [τι;
14		Εβ	[Τι (εννοείς) τι; [Πρέπει να είμαι=
15		Ελ	[Κάνεις έτσι=
16		Εβ	=λυπημένη;
17		Ελ	=((αναπαριστά την έκφραση προσώπου της Εβελίνας))
18			(0.1)
19		Ελ	Ότι τι; Κοίταξα πονηρά ή κάτι άλλο. Απλά είπα την άποψή [μου.
20		Εβ	[Απλώς έτσι σε κοιτάξα Έλντα. [Ούτε ↑κα::ν!
21		Ελ	[( ) έτσι:: το είδα τώρα.

⁴ Βλ. Παράρτημα για τα σύμβολα απομαγνητοφώνησης.

Η Έλντα κατηγορεί την Εβελίνα για τη στάση της (1, 3, 7, 9) και οι δύο εμπλέκονται σε μία μακρά διαδικασία διαπραγμάτευσης, κατά τη διάρκεια της οποίας η Εβελίνα μοιάζει να μην καταλαβαίνει τι ακριβώς της προσάπτει η Έλντα (5, 8) –στην οποία καταλογίζει αδικαιολόγητο θυμό (2)–, ώσπου εντέλει να εκφέρει μια καθυστερημένη άρνηση (12), η οποία όμως δεν απαντά στην αιτίαση, καθώς αλλάζει την προβληματική δραστηριότητα που της αποδίδεται από *κοιτάς-γελάς σε δεν είπα κάτι*. Η μετατόπιση αυτή συμπληρώνεται με το «*Ηρέμησε*» (12), το οποίο αντικρούεται πάραυτα από την Έλντα, η οποία επαναλαμβάνει και αιτιολογεί (13). Και οι δύο κατασκευαστικές μονάδες της συνεισφοράς της Εβελίνας (12) αποτελούν κινήσεις υπεκφυγής και, επομένως, δεν στοιχίζονται αλληλουχικά. Η επίσης καθυστερημένη δεύτερη άρνησή της, που αποτελείται από μια στοιχειώδη εξήγηση (20), στοιχειοθετεί περαιτέρω την απροθυμία της να ερμηνεύσει τις συνεισφορές της Έλντας ως αιτιάσεις, καθώς είναι ακριβώς η απόρριψη μιας αιτίασης που την κατασκευάζει, εντέλει, ως τέτοια (Atkinson και Drew 1979: 79, Niemi και Bateman 2015: 88).

[2] Στη λαϊκή (17.10.2018)

1		Π	Τι κάνεις; Γιατί βάζεις κι άλλα;
2			(0.1) ((Ο Μ απλώς κοιτάζει την Π))
3		Π	Δε θέλω άλλα.
4			(.)
5	→	Μ	Μην αγχώνεσαι.
6	→	Π	((με εκνευρισμό)) Γιατί-για ποιο πράγμα να αγχωθώ; Σου λέω μη βάζεις άλλα!
7		Μ	((αφαιρεί αργά τα επιπλέον φρούτα))

Στο δεύτερο απόσπασμα, η ηλικιωμένη (Π)ελάτισσα παρατηρεί ότι ο (Μ)ανάβης συμπληρώνει επιπλέον φρούτα στη σακούλα που του έδωσε να ζυγίσει και κάνει έναρξη της αλληλουχίας με μια επικριτική ερώτηση (Heritage 1998: 305) (1), η οποία αρχικά αντιμετωπίζεται από τον 45χρονο παραλήπτη με σιωπή (2, 4), που αντιστοιχεί με παραδοχή (Atkinson και Drew 1979: 113, 114), και στη συνέχεια με το «*Μην αγχώνεσαι*» (5), πριν την έμπρακτη διόρθωση της προβληματικής πρακτικής (7) –μετά την απόρριψη της σύστασής του από την εκνευρισμένη ομιλήτρια (6), και τον μετασχηματισμό της αρχικής ερώτησής της σε ρητή οδηγία («*Σου λέω μη βάζεις άλλα!*»).

Προφανώς, η έκφραση συγγνώμης δεν προβλέπεται πολιτισμικά, γενικότερα, και ειδικότερα εντός του συγκεκριμένου, κατεξοχήν οικείου, πλαισίου θετικής ευγένειας της λαϊκής αγοράς. Και αν η αντίρρηση είναι ότι η συγκεκριμένη πρακτική είναι συνηθισμένη, αυτή συνήθως περιορίζεται στην προσθήκη ενός τεμαχίου και, σχεδόν, πάντα συνοδεύεται από ερώτηση ή/και αιτιολόγηση για στρογγυλοποίηση του οφειλόμενου ποσού. Αντίθετα, ο Μανάβης απλώς αποστοιχίζεται αλληλουχικά και καθόλου υποστηρικτικά, αν και ίσως θα μπορούσαμε να δούμε τη συνεισφορά του υπό το πρίσμα της οικειότητας και με την έννοια «*Δεν τρέχει τίποτα*», «*Όλα εντάξει*».

Στα δύο αυτά περιστατικά, τα «*Μη θυμώνεις*», «*Ηρέμησε*», «*Μην αγχώνεσαι*», εμφανίζονται εντός αλληλουχίας *αιτίασης*, όπου το προτιμώμενο δεύτερο ήμισυ έχει μορφή άμεσης άρνησης της αποδιδόμενης κατηγορίας ή αιτιολόγησης/δικαιολογίας/ανταιτίασης ή συγγνώμης που συνοδεύεται από αιτιολόγηση, ενώ το μη-προτιμώμενο ήμισυ είναι η παραδοχή ή η συγγνώμη (Πίνακας 1). Είναι προφανές ότι δεν υπάρχει απόλυτη ταύτιση ανάμεσα στους/στις ερευνητές/ερευνήτριες,

παρά μόνο ίσως ως προς την προτίμηση για αποφυγή της αυτο-αιτίας (self blame). Σε κάθε περίπτωση, η απόδοση μομφής ενέχει κινδύνους όχι μόνο για το πρόσωπο της παραλήπτριας, αλλά και για αυτό της ομιλήτριας (Komter 1994: 166), η οποία οφείλει να είναι πειστική (Castor 2015: 21), και για τον λόγο αυτό η αιτίαση είναι αναγκαίο να εδράζεται σε μια σειρά από σχετικά κατηγορήματα τα οποία προσδένονται στην οικεία κατηγορία (βλ. [1]: (3) (7) (11) (13) (15) (17) (19)· [2]: (1) (3) (6)). Με λίγα λόγια, το έργο της απόδοσης μομφής/αιτίας είναι στενά συνυφασμένο με το έργο της περιγραφής (Turowetz και Maynard 2010: 511). Τέλος, η ακολουθία της αιτίας συνδέεται στενά με συγκρουσιακές καταστάσεις (Castor 2015: 23).

Δράση	Προτιμώμενη μορφή απόκρισης	Μη-προτιμώμενη μορφή απόκρισης
Αιτίαση/Υπαιτιότητα	Άρνηση (Heritage 1984)	Παραδοχή (Heritage 1984)
	Αιτιολόγηση, Δικαιολογία, Ανταιτίαση (Atkinson and Drew 1979)	Παραδοχή, Συγγνώμη (Atkinson and Drew 1979)
	Εξήγηση και Συγγνώμη (Owen 1983)	

Πίνακας 1 | Αλληλουχία αιτίας

Παρά τον ετεροεπιμελητικό μανδύα τους, οι συνεισφορές που εξετάσαμε είναι στην ουσία αυτοεπιμελητικές, καθώς απαλλάσσουν το Μέλος που τις εκφέρει από την παραδοχή της αιτίας και την επακόλουθη συγγνώμη ή έστω αιτιολόγηση και, εκ του αποτελέσματος, καθόλου αλληλέγγυες, καθώς τροφοδοτούν τη σύγκρουση αντί να οδηγήσουν σε έξοδο και επανεκκίνηση της συνομιλίας. Σχετικά με το προτιμώμενο δεύτερο ήμισυ στο γειτνιαστικό ζεύγος *αιτίαση-άρνηση/παραδοχή*, ο Bilmes (2014: 65) διερωτάται κατά πόσο η άρνηση, η μη αποδοχή μιας κατηγορίας, όντως προάγει την κοινωνική αλληλεγγύη (είναι δηλαδή υποστηρικτική) –όπως ισχυρίζεται ο Heritage (1984: 269), για παράδειγμα–, αφού στην ουσία εξυπηρετεί τον εαυτό, είναι δηλαδή ιδιοφελής, αυτοεπιμελητική. Την ίδια παρατήρηση κάνουν και οι Atkinson και Drew (1979: 112). Αντίθετα, η παραδοχή οδηγεί στη συγγνώμη, μια εξαιρετικά αλληλέγγυα πράξη, η οποία όμως αυτόματα αποκλείεται λόγω της προτίμησης για άμεση άρνηση.

Με άλλα λόγια, η άρνηση ως προτιμώμενο δεύτερο θα πρέπει να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε στοίχιση, αλλά όχι σε συμπαράταξη. Άλλωστε, στα περιστατικά που είδαμε η άρνηση είτε απουσιάζει εντελώς είτε πραγματοποιείται με σχεδιασμό μη προτιμώμενου ημίσεος (καθυστερήσεις, προμετωπίδες κτλ.), γεγονός που καταδεικνύει ότι ο σχεδιασμός των συνεισφορών δεν αντιστοιχεί πάντα στον προβλεπόμενο βάσει της αρχής της προτίμησης (Bilmes 2014: 59). Και καθώς η αιτίαση αποτελεί ισχυρισμό –ότι η στοχευόμενη παραλήπτρια έχει κάνει κάτι κακό (Castor 2015: 20)–, με αυτήν την ιδιότητα απαιτεί συμφωνία (Bilmes 2014: 59). Και πάντως, το κοινό αίσθημα απαιτεί τη συγγνώμη, όπως στοιχειοθετείται από τις σχετικές αντιδράσεις των Μελών: «Ούτε ένα συγγνώμη δεν ζήτησε (το γαϊδούρι)». Αλλά και πάλι υπάρχει και ο αντίλογος: «Από τότε που βγήκε η συγγνώμη, χάθηκε το φιλότιμο». Καθώς η νεοελληνική κουλτούρα βασίζεται σε πρακτικές θετικής ευγένειας (Makri-Tsilipakou 2003), τα «Συγγνώμη» και «Ευχαριστώ» συχνά θεωρούνται περιττά.

4.2 Συμβουλή

Αλλά, οι φράσεις αυτές εμφανίζονται και ως *συμβουλή*, μέσω της οποίας ένα Μέλος «περιγράφει, συνιστά ή άλλως προτείνει μια προτιμώμενη πορεία μελλοντικής δράσης» σε ένα άλλο Μέλος (Heritage και Sefi 1992: 368). Η παροχή συμβουλής προϋποθέτει επιστημική ασυμμετρία ανάμεσα στα δύο Μέλη (Heritage 2012: 32), με το πρώτο να θεωρεί το δεύτερο λιγότερο πληροφορημένο σχετικά με συγκεκριμένο πεδίο. Η συμβουλή ως πρώτο ήμισυ καθιστά αναμενόμενη την *αποδοχή* ως προτιμώμενο δεύτερο και όχι την *απόρριψη*, κάτι που δεν συμβαίνει στα επόμενα περιστατικά, όπου η σχετική συνεισφορά απορρίπτεται από τις αποδέκτριες: [3] (5), [4] (5) (7).

Στο ριάλιτι γνωριμιών, ο (Φ)ίλιππος έχει μόλις αιφνιδιάσει τη (Ε)λενα με ένα φιλί στο «κόκκινο δωμάτιο».

[3] Power of Love (ΣΚΑΪ TV, 15.1.2019)

1		E	((αμήχανα)) .h £Κοίτα τώρα που μ' έχεις κάνει και αισθάνομαι <u>άβολα</u> κατάλαβες °τι συμβαίνει°; >Τέλος πάντων!<
2			(0.2)
3		E	hh ((πιάνει το κεφάλι της)) .h Σήκω! ((τραβάει τον Φ)) (Θέλω) να με ξεπρο(h)βοδίσεις!
4	→	Φ	Θα σε ξεπροβοδίσω. Μη μου ΑΓΧΩνεσαι.
5	→	E	↑ΤΙ ΜΗ ΜΟΥ ΑΓ↑ΧΩΝΕΣΑΙ; >εσύ είσαι πολύ μπαμ< εγώ δε^ ντο 'χα έτσι °το μυαλό μου!° Χριστέ μου!

Οι κριτές του ριάλιτι μαγειρικής, Σωτήρης (Κ)οντιζάς και Πάνος (Ι)ωαννίδης, επιθεωρούν την παίκτρια (Μ)αρία.

[4] MasterChef (Star TV, 5.3.2019)

1		K	Εντά:ξει. Έχουμε ένα τέταρτο μπροστά μας: και:: όλες σου τις παρασκευές τις <u>έχεις</u> >αλλά πρέπει να αρχίσει να κατεβαίνει< η σ:άλτσα νομίζω. Σω[στά:;
2		M	[<Ναι σεφ. Τώρα αυτό κάνω-θα κάνω θα βρέξω λίγο το τουλ <u>πά(η)νι</u> .h μου,
3			(0.1)
4	→	I	Μια χαρά πας. Μια χαρά πας. Μην αγ <u>χώνεσαι</u> , δεκαπέντε λεπτά είναι πολ <u>ύς</u> χρό[νος.
5	→		[£Το μην αγ <u>χώνεσαι</u> δεν είναι συμβου(h)λή [σεφ hη!
6	→	I	[<Μην αγ <u>χώνεσαι</u> !>
			((στη σχολιαστική συνέντευξη))
7	→	M	£Σεφ, το μην αγ <u>χώνεσαι</u> : ΔΕΝ είναι συμβουλή. Αλλά (.) θα προσπα <u>θ</u> ήσω: να μ <u>ην</u> αγ <u>ω</u> θώ hη.

Στο απόσπασμα αυτό, μάλιστα, αμφισβητείται και η καταλληλότητα της φράσης ώστε να εκπληρώσει τη λειτουργία της συμβουλής (5), και επιπλέον διακωμωδείται (7)!

Στο επόμενο περιστατικό, ο υποψήφιος MasterChef (M)ανόλης επιστρατεύει τις φράσεις αυτές σε θέση δεύτερου ημίσεος αυτή τη φορά, και ως ένα εύσχημο τρόπο να σταματήσει τις συνεχείς συμβουλευτικές παρεμβάσεις των συμπαικτών του (1, 2, 6), (I)ωάννας και (Π)αντελή, οι οποίες τον «αποσυντονίζουν» (5), κατά τη διάρκεια της τελικής δοκιμασίας.

[5] MasterChef (Star TV, 22.5.2019)

1		I	Δοκίμασε ένα φυλλαράκι ρε!
2		Π	Ρε συ: πατάτα::; Δεν την εσβήνεις μωρέ!
3			(0.1)
4	→	M	Το τάμερ-έχω τάμερ. Ηρεμήστε τώρα από πάνω! (.) Πολλές φωνές έχουμε! (στη σχολιαστική συνέντευξη)
5	→	M	Είν' αυτό↓. Είναι ότι θέλεις να δείξεις ότι το 'χεις (.) και αν αποσυντονιστείς, μπορούν να πάνε πολλά πράματα στραβά και από τον εξώστη πολλές: ερωτήσεις νομίζω ότι: βοηθάνε σ' αυτό. (αργότερα, μετά από επανειλημμένες παρεμβάσεις του Παντελή)
6		Π	Γυάλισ' το λίγο με τα χέρια και μετά βάλ' το να: επάρει σχήμα. (.) Για να γίνει πιο συμπαγές.
7	→	M	Κατάλαβα τι λες, είναι έξτρα αυτό. Μην αγχώνεσαι.
8		Π	((παραίτηται)) Μμ. (στη σχολιαστική συνέντευξη)
9	→	Π	Αγχώθηκα για-σε κάποια στιγμή, λέω μη τον ε::πάρει από κάτω: να-να αρχίζει ν' αγχώνεται, > οπότε: εκείνη< την ώ:ρα:: προσπά:θησα κι εγώ: να:: φτιάξω λίγο τη^ γκατάσταση-να τον ηρεμήσω.

Το γεγονός ότι ο παραλήπτης (Π)αντελής υιοθετεί τη φράση (9), και μάλιστα την αιτιολογεί ως δική του προσπάθεια να «ηρεμήσει» τον διαγωνιζόμενο, καταδεικνύει ότι η ανάγνωση της κατάστασης από τους δύο διαφέρει. Προφανώς, το πρόσωπο του Παντελή θα απειλούταν εάν θα έπρεπε να ερμηνεύσει το «Μην αγχώνεσαι» του Μανώλη ως «Βγάλτε τον σκασμό, επιτέλους» που, ίσως, εννοείται στην πραγματικότητα (πρβ. 4, 5). Με αυτήν την έννοια, η φράση αποτρέπει τη ανοιχτή σύγκρουση και διαφυλάσσει τη σχέση.

4.3 Προσφορά

Οι φράσεις εμφανίζονται και στο γειτνιαστικό ζεύγος προσφορά-αποδοχή/απόρριψη.

Η (Γ)υναίκα και ο (Α)νδρας πλησιάζουν από αντίθετες κατευθύνσεις στο ίδιο ταμείο του καταστήματος. Η Γ κάνει νόημα στον Α να περάσει, αλλά και εκείνος της κάνει νόημα να περάσει εκείνη.

[6] Στο σουπερμάρκετ (19.4.2019)

1	→	Γ	Μπροστά ήσουν. <u>Μην</u> αγχώνεσαι.
2		A	Μα περάστε.
3		Γ	<u>Όχι</u> μπροστά ήσουν!

Η 30χρονη γυναίκα απορρίπτει την αντιπροσφορά του συνομηλικού της δια της γνωστής φράσης που θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως δήλωση απαλλαγής του από την υποχρέωση ιπποτικής παραχώρησης της προτεραιότητάς του, κάτι σαν «Δεν πειράζει» ή ακόμη και «Ευχαριστώ». Επομένως, παρά το γεγονός ότι απορρίπτει την προσφορά η συνεισφορά της είναι στην ουσία συμπαρατακτική.

Παρομοίως, η 40χρονη αθλούμενη (A) απαλλάσσει τη φίλη της (B) από τη χρέωση της βιασύνης της, διότι –ενώ περιμένουν μαζί να αδειάσει θέση στην κοινή ντουζιέρα – εκείνη μπαίνει πρώτη μόλις προκύπτει κενή θέση και αρχίζει αμέσως να πλένεται.

[7] Στο κολυμβητήριο (19.7.2019)

1		A	Θέλεις να μπεις εσύ (.) να φύγεις;
2	→	B	Εντάξει. Μην αγχώνεσαι.

Στο επόμενο απόσπασμα, η βοήθεια που αιτούμαι αφορά την ταυτοποίηση της συσκευασίας οθόνης υπολογιστή με τη φωτογραφία που έχω στο κινητό μου. Ο νεαρός υπάλληλος, ο οποίος δεν ήταν απασχολημένος με άλλη πελάτισσα κατά τη διάρκεια της αναζήτησής μου, αλλά δεν είχε κάνει καμία κίνηση προς το μέρος μου –παρόλο που βρισκόμουν εντός του οπτικού πεδίου του–, με παρηγορεί για ανύπαρκτο λόγο (8), ίσως για να αποδώσει μεγαλύτερη αξία στη ‘βοήθεια’ του (6), η οποία ούτως ή άλλως προβλέπεται εκ της θέσης του –και την οποία ουσιαστικά δεν χρειάζομαι (7), λόγω και του μικρού μεγέθους της συσκευής–, αναπληρώνοντας, ίσως, έτσι και την αρχική του αδιαφορία.

[8] Στο κατάστημα ηλεκτρονικών (6.8.2018)

1		M	Έλα λίγο σε παρακαλώ.
2			((ο Y πλησιάζει και του δείχνω τη φωτογραφία))
3		M	Για δεξ αυτή ‘ναι;
4		Y	Για να δω. (.) Ναι. Αυτή είναι=
5		M	=Οκέι. ((προσαρμώζω το καρτσάκι για να τη φορτώσω))
6		Y	Θέλετε να τη βάλω εγώ;
7		M	((αδιάφορα)) Ναι. (.) [Αν θες.
8	→	Y	[Μη στεναχωριέστε.
9	→	M	Γιατί να στεναχωριέμαι ρε; Έχω κά(η)να λόγο;
10		Y	Hhh
11		M	Ήμαρτον! Μ’ έχετε τρελάνει μ’ αυτά! ((εννοώ τις επίμαχες φράσεις))

Παρεμπιπτόντως, καθώς η φράση εμφανίζεται στην τρίτη θέση (8) μετά το δεύτερο ήμισυ του αρχικού ζεύγους προσφοράς (7) –ως μετεπέκταση (Schegloff 2007: 115κ.εξ.)–, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το μετατρέπει σε πρώτο ήμισυ γειτνιαστικού ζεύγους *παρακλήσης*, λειτουργώντας ως δεύτερο.

4.4 Περί άγχους

Το διασημότερο μέλος αυτής της ομάδας, το «Μην αγχώνεσαι», αποτελεί νεολογισμό, εκ του αρχαίου ρήματος *άγχω*, ‘σφίγγω (στον λαιμό), πνίγω, στραγγαλίζω’ (Μπαμπινιώτης 2002). Το *άγχος* –κατ’ αναλογία του αγγλικού anxiety (ό.π.)⁵– αποτελεί ψυχιατρικό όρο, καθώς οι αγχώδεις διαταραχές είναι οι συχνότερες ψυχιατρικές διαταραχές, οι οποίες αντιμετωπίζονται με ψυχοθεραπεία και φαρμακευτική αγωγή (Ζεϊμπέκης, Καλαϊτζή και Χριστοδούλου).

Αυτή η ψυχιατρική σύνδεση είναι, καμιά φορά, διαφανής για τα Μέλη, όπως συνέβη στην έναρξη τηλεοπτικού προγράμματος μουσικών μεταμφιέσεων, όταν ο τραγουδιστής Γιώργος (Μ)αζωνάκης –ως κριτής, μαζί με τη Μιμή Ντενίση και τους Αλέξη (Γ)εωργούλη και Δημήτρη Σταρόβα– απέτρεψε την παρουσιάστρια Μαρία (Μπ)εκατόρου από τη χρήση της λέξης που «δεν είναι ωραία» (6, 14), προτείνοντάς της την αντικατάστασή της από άλλη «καλύτερη» (13).

⁵ Με κοινή Πρωτο-Ινδοευρωπαϊκή ρίζα *angh-, ‘σφιχτό, οδυνηρά σφιγμένο, οδυνηρό’ (https://www.etymonline.com/word/*angh-).

[9] Your Face Sounds Familiar (ANT1, 27.1.2019)

1	→	Μπ	Λουπόν. (.) Ακούστε τώ(η)ρα: (.) εγώ έχω πάρα πολύ άγχος;, και θέ[λω να το πω:
2		Γ	[<Κι εμείς κι εμείς! Όλοι έχουμε [άγχος!
3		Μ	[Γιατί έχεις άγχος [°καταρχήν°;
4		Γ	[((δυνατά)) Γιατί 'ναι πρεμιέ[ρα!
5		Μπ	[Γιατί:-Θα σας πω γιατί.=
6	→	Μ	=<Το άγχος δεν είναι ωραία λέξη καταρχήν!
7		Μπ	Τι να πω;
8		Μ	Στρε[σα:-στρεσα
9		Γ	[ΕΝΑ ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΧΟΣ! =
10		Μ	=£Στρεσαρισμένη!
11			((χειροκροτήματα))
12		Μπ	£Α:χ!
13	→	Μ	£Να πεις στρεσαρισμένη καλύτερα.↓ ((αργότερα))
14	→		Όχι η λέξη άγχος. Απαγορεύεται! ↓

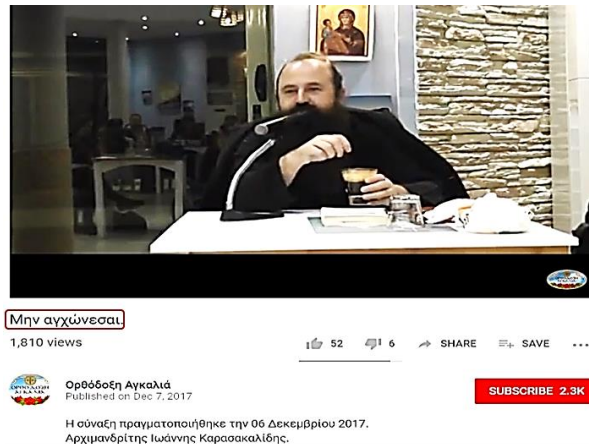
Παρόμοια άποψη εκφράζει και η ηλικιωμένη ηθοποιός Έφη (Π)απαθεοδώρου, αντιδρώντας στη σχετική προτροπή του δημοσιογράφου Θανάση (Α)ναγνωστόπουλου.

[10] dot. (ΣΚΑΪ TV, 1.4.2018)

1		Α	£Εγώ είμαι εδώ κάθε βδομάδα [δε φεύγω! Εσείς που είστε καλεσμένη μιλήστε! =
2		Π	[hh hh
3		Π	=Είσαι μόνιμος. [Εγώ είμαι γκεστ σταρ [°που λένε°! Πολύ ωραία. =
4		Α	[£Ακριβώς! [Αυτό.
5		Α	=£Εσείς! Πάνω σας-έόλα τα φώτα πάνω σας!
6		Π	Κα:λέ μου! [Πό:πο-πολύ μεγάλο βά:ρος! £Ναι ναι! Χαίρομαι που-
7	→	Α	[hh hh hh hh [Μην αγχώνεστε °μην αγχώνεστε°! =
8	→	Π	=>Τι πράγμα είναι αυτό «Μην αγχώνεσαι»!< ((συνοφρυωμένη)) Πού σας έχει κολλήσει αυτή η ατάκα °και τη λένε°; Δέγαμε παλιά «Μην εκνευρίζεσαι», «Ηρεμα», ε; «Ψυ[χραιμί:α παιδιά» >τώρα (δεν έχω αυτό) τετ-< †ΕΝΤΑΞΕΙ ΤΟ:ΣΟ =
9		Α	[Ναι.
10		Π	=ΠΙΑ άγχος έχουμε;

Η ευρεία διάδοση του όρου, πιθανώς, οφείλεται στην εκλαιευμένη ψυχιατρική επιστήμη, ενώ η διακίνηση του φαίνεται ότι γίνεται κυρίως από τα νεαρά άτομα, όπως συχνά συμβαίνει με τη διαμόρφωση νέων τύπων με κοινωνικό κύρος, στην εκ των άνω γλωσσική μεταβολή που οφείλεται σε έξωθεν γλωσσική επιρροή (Ανδρουτσόπουλος 2001, Labov 2001). Αλλά όχι μόνον, αφού επιστρατεύεται και από μεγαλύτερες ηλικίες και, μάλιστα, σε απρόσμενες περιστάσεις επικοινωνίας, όπως αυτή του διαδικτυακού κηρύγματος –μεταξύ φραπέ και Καινής Διαθήκης!
<https://www.youtube.com/watch?v=kHs4q4SB0ok>:

Πάντως, η χρήση του ως πασπαρτού δείκτη νεανικής γλώσσας –αφού κολλάει αδιακρίτως και, σχεδόν, οπουδήποτε– σχολιάζεται αναλόγως και από τα ίδια τα Μέλη που το διακινούν, και όχι μόνον από τα γηραιότερα ([8] [10]). Έτσι, η κωμικός stand up Κατερίνα Βρανά διακωμωδεί τη σχεδόν θανατηφόρα αρρώστια της, τρολάροντας την οικογένεια και το κοινό της παράστασής της (Αριστοτέλειον Θέατρο, Θεσσαλονίκη, 21.5.2019):

((Ο πατέρας της πληροφορεί τηλεφωνικά τον αδελφό της, στο εξωτερικό))

Πατέρας: Έλα η Κατερίνα πεθαίνει. Εσύ μην αγχώνεσαι. Το νου σου στις σπουδές σου.

Κατερίνα: Το έντερο μου ήταν γεμάτο πύον.

Κοινό: ((κραυγή)) Α:!

Κατερίνα: Μην αγχώνεστε έχω και χειρότερα.

Κατερίνα: Είναι από τη Μολδαβία.

Κοινό: ((σιωπή))

Κατερίνα: Ούτε κι εγώ ξέρω που είναι. Μην αγχώνεστε.

Και δεν λείπουν και οι σχετικές αναρτήσεις μιμιδίων (<https://hysteria.gr/>, <https://el-gr.facebook.com/realancient>):

5 Σύνοψη: διυποκειμενικότητα και αποφυγή

Τα περιστατικά που αναλύθηκαν στοιχειοθετούν την πολυλειτουργικότητα των επίμαχων συνεισφορών, ως πρώτα ή δεύτερα ημίσεια διαφορετικών ζευγών, ενίοτε συμπληρώνοντας ή υποκαθιστώντας τα.

Στο σημείο που εμφανίζονται, οι φράσεις αυτές συχνά αποτελούν, στην ουσία, *επιγραμματικές διατυπώσεις* (formulations, Garfinkel και Sacks [1970]1986), οι οποίες αποτυπώνουν την αντίληψη της διεπίδρασης από την πλευρά του Μέλους που τις καταθέτει ως βολιδοσκόπηση, ως δοκιμαστική ερμηνεία (candidate understanding, Heritage 1984: 319). Σύμφωνα με τους Garfinkel και Sacks, τα Μέλη είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσουν ένα σημείο της συνομιλίας για να την «περιγράψουν, εξηγήσουν, χαρακτηρίσουν, αναπτύξουν, συνοψίσουν ή να διατυπώσουν το κεντρικό νόημά της» ([1970]1986:167). Οι επιγραμματικές διατυπώσεις «αποτελούν, ουσιαστικά, συνήθη κωδικοποίηση παραπόνων, ελαττωμάτων, προβλημάτων και συνιστώμενων διορθωτικών μέτρων» ([1970]1986:170), με σκοπό την επίτευξη της διυποκειμενικότητας, της αμοιβαίας συνεννόησης για το τι ακριβώς διαμείβεται μεταξύ των Μελών, μέσω της λύσης τυχόν προβλημάτων ενδεικτικότητας (ό.π.).

Οι παρεμβάσεις αυτές δεν αποτελούν απλό σχόλιο επί της συνομιλίας, αλλά συστατικό στοιχείο της (Garfinkel και Sacks [1970]1986: 168, Childs 2015: 634). Καθώς με τη σειρά τους αποτελούν ένα πρώτο ήμισυ ζεύγους, καθιστούν αναμενόμενη την *επιβεβαίωση* ή την *αντίκρουση*. Η πραγμάτωσή αυτών των δεύτερων ημίσεων δεν περιορίζεται στα τυπικά «Ναι», «Όχι» κτλ., αλλά μπορεί να πάρει διάφορες μορφές μεταξύ των οποίων και η *αναδιατύπωση* της διατύπωσης (Heritage και Watson 1979: 253), όπως είδαμε σε αρκετά περιστατικά –[1] (3) (13), [2] (6), [3] (5), [8] (9)–, γεγονός που καταδεικνύει τον προβληματικό χαρακτήρα αυτών των παρεμβάσεων και την απουσία συμφωνίας ως προς την ανάγνωση της κατάστασης.

Το Μέλος που συνεισφέρει τις επίμαχες φράσεις αποφεύγει την πραγματοποίηση (μη) λεκτικών πράξεων οι οποίες είναι πρωτίστως απειλητικές για το δικό του πρόσωπο, π.χ. ευχαριστία, συγγνώμη, αποδοχή υπαιτιότητας, παροχή βοήθειας (στην περίπτωση της φοιτήτριας προς εμένα), ή/και για το πρόσωπο της παραλήπτριας, π.χ. απόρριψη προσφοράς –συχνά με αλληλουχική αποστοίχιση και μη συμπαράταξη. Με την

επιστράτευση αυτών των φράσεων οι οποίες εκτρέπουν από το θέμα, το Μέλος μεταθέτει τις ευθύνες του στην παραλήπτρια, καταλογίζοντάς της υπερβολική συναισθηματικότητα και πολλές φορές δημιουργεί το πρόβλημα αντί να το λύσει ([1] [2] [3] [8]). Υπάρχουν, βέβαια, και οι περιπτώσεις που μια τέτοια δράση διασώζει την κατάσταση ([5]).

Και πάντως, φαίνεται πως η λειτουργία τους και ως *δείκτη οικειότητας* εναρμονίζεται πολιτισμικά με τη νεοελληνική διαχείριση της καθημερινότητας, η οποία κυρίως εδράζεται σε πρακτικές θετικής ευγένειας, με σχετική δυσανεξία για εκφράσεις αρνητικής ευγένειας, όπως «Ευχαριστώ» και «Συγνώμη» (Makri-Tsilirakou 2003). Αλλά, και αυτό είναι συζητήσιμο, διότι πρόσφατες μελέτες (Makri-Tsilirakou 2019) δείχνουν στροφή σε τέτοιες νέες πρακτικές. Και αν, για παράδειγμα, η συγγνώμη δεν είναι αναμενόμενη σε οικεία περιβάλλοντα, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι επιβάλλεται στα επισημότερα επαγγελματικά, όπως για παράδειγμα στις δοσοληψίες με μία Τράπεζα, όπου πρόσφατα με εξέπληξε η επιστράτευση της φράσης «Μη στενοχωριέστε» για μία παράλειψή τους. Αλλά, και πάλι, σκέφτομαι ότι η συνεισφορά θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως (ατυχής) απόπειρα εγκαθίδρυσης οικειότητας.

Βιβλιογραφία

- Ανδρουτσόπουλος, Γιάννης. 2001. “Η Γλώσσα των Νέων.” Στο Αναστάσιος-Φοίβος Χρηστίδης, σε συνεργασία με Μαρία Θεοδοροπούλου (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*, 108-113. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Atkinson, J. Maxwell, και Paul Drew. 1979. *Order in Court: The Organisation of Verbal Interaction in Judicial Settings*. London: Macmillan.
- Bilmes, Jack. 2014. “Preference and the Conversation Analytic Endeavor.” *Journal of Pragmatics* 64: 52-71. doi:10.1016/j.pragma.2014.01.007
- Βοσταντζόγλου, Θεολόγος. [1962]1998. *Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσης*. Αθήνα: Ιωάννα Βοσταντζόγλου-Βλαστάρη.
- Brown, Penelope, και Stephen C. Levinson. 1987. *Politeness. Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Castor, Theresa. 2015. “Accusatory Discourse.” Στο Karen Tracy, Cornelia Ilie, και Todd Sandel (επιμ.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*, 20-24. Wiley-Blackwell. doi:10.1002/9781118611463.wbielsi052
- Childs, Carrie. 2015. “Formulations.” Στο Karen Tracy, Cornelia Ilie, και Todd Sandel (επιμ.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*, 634-638. Wiley-Blackwell. doi:10.1002/9781118611463.wbielsi015
- Garfinkel, Harold, και Harvey Sacks. [1970]1986. “On Formal Structures of Practical Actions.” Στο Harold Garfinkel (επιμ.), *Ethnomethodological Studies of Work*, 160-193. London: Routledge & Kegan Paul.
- Ζειμπέκης, Δούκας, Χρυσάνθη Καλαϊτζή, και Χρήστος Χριστοδούλου. χ.η. “Τι Είναι οι Αγγώδεις Διαταραχές και Πώς Αντιμετωπίζονται;” Πρόσβαση στις 8/6/2019. <http://www.cancer-society.gr/print/667>
- Heritage, John. 1984. *Garfinkel and Ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press.
- Heritage, John. 1998. “Oh-Prefaced Responses to Inquiry.” *Language in Society* 27(3): 291-334. doi:10.1017/S0047404500019990

- Heritage, John. 2012. "The Epistemic Engine: Sequence Organization and Territories of Knowledge." *Research on Language and Social Interaction* 45(1): 30-52. doi:10.1080/08351813.2012.646684
- Heritage, John, και Sue Sefi. 1992. "Dilemmas of Advice: Aspects of the Delivery and Reception of Advice in Interactions between Health Visitors and First Time Mothers." Στο Paul Drew, και John Heritage (επιμ.), *Talk at Work*, 359-419. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heritage, John, and Rodney Watson. 1979. "Formulations as Conversational Objects." Στο George Psathas (επιμ.), *Everyday Language: Studies in Ethnomethodology*, 123-162. New York: Irvington.
- Jefferson, Gail. 1984. "On Stepwise Transition from Talk about a Trouble to Inappropriately Next-Positioned Matters." Στο J. Maxwell Atkinson, και John Heritage (επιμ.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*, 191-222. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jefferson, Gail. 2015. *Talking About Troubles in Conversation*. Επιμ. Paul Drew, John Heritage, Gene H. Lerner, και Anita Pomerantz. Oxford: Oxford University Press.
- Komter, Martha L. 1994. "Accusations and Defenses in Courtroom Interaction." *Discourse & Society* 5(2): 165-187. doi:10.1177/0957926594005002002
- Labov, William. 2001. *Principles of Linguistic Change, Volume 2: Social Factors*. Oxford: Blackwell.
- Makri-Tsilipakou, Marianthi. 2003. "Greek Diminutive Use Problematized: Gender, Culture and Common Sense." *Discourse & Society* 14(6): 699-726. doi:10.1177/09579265030146002
- Μακρή-Τσιλιπάκου, Μαριάνθη. 2014. "Πρακτικές Κοινωνιολογικής Κατηγοριοποίησης: Κατηγορίες Μέλους." Προσκεκλημένη ομιλία. Στο Giorgos Kotzoglou, Kalomoira Nikolou, Eleni Karantzola, Katerina Frantzi, Ioannis Galantomos, Marianthi Georgalidou, Vasilisa Kourti-Kazoullis, Charis Papadopoulou, και Evangelia Vlachou (επιμ.), *Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics*, 19-45. Rhodes: University of the Aegean.
- Makri-Tsilipakou, Marianthi. 2019. "(Greek) Im/politeness: Predication and Evaluation Practices." Στο Nina Topintzi, Nikolaos Lavidas, και Maria Moutmzi (επιμ.), *23rd International Symposium Papers on Theoretical and Applied Linguistics-Selected Papers*, 284-304. Thessaloniki: School of English, Aristotle University of Thessaloniki.
- Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. 2002. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, 2η έκδ. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Niemi, Kreetta, και Amanda Bateman. 2015. "'Cheaters and Stalkers': Accusations in a Classroom." *Discourse Studies* 17(1): 83-98. doi:10.1177/1461445614557755
- Owen, Marion. 1983. *Apologies and Remedial Interchanges*. Berlin/New York/Amsterdam: Mouton.
- Sacks, Harvey. 1992. *Lectures on Conversation*. Vols. I, II. Gail Jefferson (επιμ.). Oxford: Blackwell.
- Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff, και Gail Jefferson. 1974. "A Simplest Systematics for the Organization of Turn-taking in Conversation." *Language* 50(4): 696-735.
- Schegloff, Emanuel A. 2007. *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Searle, John. 1976. "A Classification of Illocutionary Acts." *Language in Society* 5(1): 1-23.
- Steensig, Jacob. 2013. "Conversation Analysis and Affiliation and Alignment." Στο Carol A. Chapelle (επιμ.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, 944-948. Oxford: Wiley-Blackwell. doi:10.1002/9781405198431.wbeal0196
- Τζάρτζανος, Αχιλλέας Α. 1946. *Νεοελληνική Σύνταξις (της Κοινής Δημοτικής)*. Τόμος Α. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Τσαγγαλίδης, Αναστάσιος. 2000. "Τι θα Πει Υποτακτική; Οι Κατηγορίες του Ρήματος στα Λεξικά και τις Γραμματικές της Νέας Ελληνικής." *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 20: 543-554.
- Turowetz, Jason, και Douglas Maynard. 2010. "Morality in the Social Interactional and Discursive World of Everyday Life." Στο Steven Hitlin, και Stephen Vaisey (επιμ.), *Handbook of the Sociology of Morality*, 503-526. New York: Springer.
- von Fintel, Kai, και Sabine Iatridou. 2017. "A Modest Proposal for the Meaning of Imperatives." Στο Ana Arregui, Maria Luisa Rivero, και Andres Salanova (επιμ.), *Modality across Syntactic Categories*, 288-319. Oxford: Oxford University Press.

Παράρτημα: Σύμβολα απομαγνητοφώνησης

Σύμβολο	Περιγραφή
1, 2, 3	αρίθμηση αράδας
→	επισήμανση σημείου ενδιαφέροντος
(.) / (0.2)	παύση μικρότερη/ίση δευτερολέπτων
xxx-	αυτοδιακοπή
[xxx	επικάλυψη εκφωνημάτων
xxx=	συγκόλληση εκφωνημάτων
>xxx<	επιτάχυνση εκφοράς
<xxx>	επιβράδυνση εκφοράς
<xxx	εσπευσμένη εκκίνηση εκφοράς
°xxx°	χαμηλόφωνα
£xxx	χαμογελαστά
<u>xxx</u>	έμφαση
XXX	ιδιαίτερη έμφαση
xxx:	επιμήκυνση φθόγγου
xjx	σνίζηση
xlx	ουρανικοποίηση
xxx^	ηχηροποίηση επόμενου συμφώνου
x(h)x / hh	εκπνοή ή γέλιο
.h	εισπνοή
xxx.	τελικός/καθοδικός επιτονισμός
xxx,	εξακολουθητικός/μη τελικός επιτονισμός
xxx!	εμφατικός/ζωηρός επιτονισμός
xxx;	ανοδικός επιτονισμός

xxxι	ανοδικός επιτονισμός μεταξύ ερωτηματικού και εξακολουθητικού
↑ / ↓	απότομη άνοδος/κάθοδος του ύψους της φωνής
( ) / (xxx)	ακατανόητο/δυσνόητο εκφώνημα
((xxx))	βοηθητικά σχόλια της αναλύτριας